

Лабораторне заняття № 18

Тема 10. Чинність (дія) нормативно-правових актів

Теоретичні питання:

1. Напряму дії в часі нормативно-правових актів: поняття, різновиди та значення.
2. Пряма (перспективна, негайна) дія нормативно-правових актів.
3. Зворотна (ретроактивна) дія нормативно-правових актів.
4. Переживаюча (ультраактивна) дія нормативно-правових актів.
5. Чинність (дія) нормативно-правових актів у просторі.
6. Чинність (дія) нормативно-правових актів на коло осіб.

Термінологічні завдання:

Засвойте визначення таких понять: напрям дії в часі, пряма (перспективна, негайна) дія, зворотна (ретроактивна) дія, переживаюча (ультраактивна) дія.

Практичні завдання:

I. Ознайомтеся з наведеними оперативними приписами та встановіть, який напрям дії в часі встановлюється ними щодо юридичних фактів (відносин), котрі у них передбачені?

Заповніть таблицю

новий нормативно-правовий акт, що набрав чинності		
дія НПА	дія НПА	дія НПА
поширюється на відносини, які виникли після набрання ним чинності	поширюється з моменту набрання ним чинності на відносини, які виникли до та тривають після набрання ним чинності	поширюється на відносини, які виникли до набрання ним чинності, з моменту їх виникнення
«???»	«???»	«???»
№ ???	№ ???	№ ???

попередній, («старий») нормативно-правовий акт, що втратив чинність
дія НПА
поширюється на відносини, які виникли ще до набрання чинності новим НПА, але тривають і після набрання чинності новим НПА
«???»
№ ???

1. «Подання і постанови, прийняті до набрання чинності цим Законом, повинні бути виконані або можуть бути оскаржені заінтересованими особами у порядку, визначеному Законом України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 року». (п. 12 Розділу XIII «Перехідні положення» Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014)
2. «Вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста (повна вища освіта) після набрання чинності цим Законом прирівнюється до вищої освіти ступеня магістра» (пп. 2 п. 2 Розділу XV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014)
3. «Дія цього Закону поширюється на осіб, які вчинили злочини до дня набрання ним чинності включно, і не поширюється на осіб, які вчинили триваючі або продовжувані злочини, якщо вони закінчені, припинені або перервані після набрання чинності цим Законом». (ст. 12 Закону України «Про амністію у 2014 році» від 08.04.2014)
4. «Освітня діяльність за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста, що провадиться вищими навчальними закладами і започаткована до набрання чинності цим Законом, продовжується у межах строку навчання за певною освітньо-професійною програмою з видачею державного документа про вищу освіту встановленого зразка – диплома спеціаліста. Останній прийом на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста проводиться у 2016 році. (пп. 1 п. 2 Розділу XV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014)
5. «Цивільний кодекс України застосовується до цивільних відносин, що виникли після набрання ним чинності». (п. 4 Прикінцевих та перехідних положень Цивільного кодексу України від 16.01.2003)
6. «Закрити всі кримінальні справи щодо осіб, які вчинили злочини, передбачені Кримінальним кодексом України 1960 року, що перелічені в пункті 1 цього розділу». (п. 3 Розділу II Прикінцевих та перехідних положень Кримінального кодексу України від 05.04.2001)
7. «За особами, які на день набрання чинності цим Законом перебувають у відставці відповідно до статті 31 Закону України «Про державну службу» (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 52, ст. 490 із наступними змінами), зберігаються гарантії, передбачені цією статтею». (п. 13 Розділу XI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015)

8. «З дня набрання чинності цим Законом видача ліцензій на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор в Україні припиняється, а ліцензії, видані суб'єктам підприємницької діяльності до дня набрання чинності цим Законом, скасовуються». (ч. 2 ст. 4 «Прикінцеві положення» Закону України «Про заборону грального бізнесу в Україні» від 15.05.2009)
9. «Підготовка кандидатів та докторів наук, що здійснюється вищими навчальними закладами та науковими установами і започаткована до набрання чинності цим Законом, продовжується в межах передбаченого строку підготовки» (п. 7 п. 2 Розділу XV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014)
10. «Дія частини першої статті 7 і статті 8 цього Закону поширюється також на пенсіонерів, пенсія яким була призначена до набрання чинності цим Законом». (ч. 2 ст. 10 «Прикінцеві положення» Закону України «Про підвищення престижності шахтарської праці» від 02.09.2008)

Поясніть (письмово у зошиті), за яких умов допустима зворотна («ретроактивна») дія нормативно-правових актів? Чим викликана необхідність та доцільність переживаючої («ультраактивної») дії нормативно-правових актів? Чи можлива наявність переживаючої («ультраактивної») дії у нового нормативно-правового акту?

II. Студент 5 курсу юридичному факультету Львівського національного університету імені Івана Франка Петро, ще до здобуття повної вищої юридичної освіти, вирішив здійснити мрію дитинства – стати адвокатом. Для цього ще під час навчання здобув стаж роботи у галузі права більше двох років. Влітку, одразу ж після складання державних іспитів та отримання диплому бакалавра про вищу освіту, 14 серпня 2012 року подав до атестаційної палати Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Львівської області заяву про видачу свідоцтва на право зайняття адвокатською діяльністю. Проте, вже після подання заяви, Петро виявив для себе, що 05 липня 2012 року прийнято новий Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». В статтях 6 та 8 цього закону встановлювався вже інший порядок видачі свідоцтва на право зайняття адвокатською діяльністю, зокрема вимагалась наявність

повної вищої юридичної освіти та проходження додаткового стажування. Однак Петро був наполегливим, і пригадавши теоретичні положення про набрання чинності нормативно-правовими актами та їх напрям дії в часі, звернувся до приписів прикінцевих та перехідних положень нового закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012.

Поясніть (письмово у зошиті), в якому порядку Петро міг здійснити право на заняття адвокатською діяльністю? Відповідь обґрунтуйте з використанням знань про порядок набрання чинності та напрям дії нормативно-правових актів, а також на основі аналізу наведених нижче законодавчих приписів:

- 1) ст. 2 та 13 Закону України «Про адвокатуру» від 19.12.1992 <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2887-12/parao18#o18> ;
- 2) ст. 6 та 8 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/paran32#n32> ;
- 3) п. 1 Розділу IX «Прикінцеві положення» Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/paran580#n580>; <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/card6#Public>;
- 4) п. 4 Розділу X «Перехідні положення» Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/paran640#n640>).

III. Поясніть (письмово у зошиті), чи поширюється, на Вашу думку, дія припису ст. 58 Конституції України «закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи» на юридичних осіб?

Свою відповідь обґрунтуйте на основі опрацювання:

- 1) Рішення Конституційного Суду України у справі про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів від 09.02.1999 № 1-рп/99;
 - 2) Окрема думка судді Козюбри М.І. до рішення 1-рп/1999;
 - 3) Окрема думка судді Савенка М. Д. до рішення 1-рп/1999.
- Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/docs/397>

Творче завдання:

1. Ознайомтесь із науковими публікаціями та висловіть свої позиції щодо висвітлених у них проблемних питань на пряму дії нормативно-правових актів:

- Косович В. М. Напрямок дії нормативно-правових актів України у часі: теоретичні та практичні аспекти, необхідність вдосконалення. – Режим доступу:

http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Vlnu_yu_2013_58_4

- Щирба М. Ю. Напрямок дії нормативно-правових актів: деякі теоретико-прикладні аспекти. – Режим доступу:

[http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Ms_2014_3\(2\)_63](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Ms_2014_3(2)_63)

Рекомендована література:

1. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М. І. Козюбри. – К.: Ваіте, 2015. – С. 185-186. – режим доступу: <http://www.osce.org/uk/ukraine/283756?download=true>
2. Луць Л. А. Загальна теорія держави та права: Навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою). – К.: Атіка, 2013. – С. 219-220, 228-230
3. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: Навч. посібник. – Вид. 10-е, доповнене. – Львів: Край, 2008. – С. 132-133
4. Скакун О. Ф. Теорія права і держави. 4-те видання. Підручник. – К.: Алерта, 2016. – С. 376-379
5. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015. – С. 203-209